

dente ecclesie, beato Gregorio magno martyri, qui recens adductus est, fiat, ubi sacratissimum corpus ejus recondatur. Huic fundando centum libræ legentur. Cuppas aureas fratribus nostris ad sanctum Petrum, libras viginti, cortinam, mensalia duo, scamnalia totidem. Ad sancti Gereonis altare urcei magni, pallia duo, tapete ex majoribus: fratribus naves et libræ duodecim, mensale et scamnalia duo. Ad altare sancti Severini consummandum quatuor libræ auri; fratribus libræ octo, vasa duo, mensale, scamnalia duo. Sancto Cuniberto scutulæ duæ. Sanctis ⁵²⁹ Ewaldis duobus pallia tria; fratribus vasa duo, libræ octo, mensale, scamnalia duo, tapete unum. Sancto Andræ libræ triginta, pallia quatuor, totidem vasa, candelabra duo; fratribus libræ sex. Beato Elifio martyri sancto Martino confessori conferatur tantundem; prædium præterea Solagon per precariam nostræ Ecclesie acquisitum. Ad sanctæ Mariæ altare vasa duo ex melioribus; monasterio et claustro perficiendo libræ centum, cortina, scamnalia duo, mappæ totidem. Ad altare sanctæ Cecilie auri libræ tres, cortina, candelabra duo, vasa duo, tapete unum, scamnalia duo; in consummando monasterio libræ quinquaginta. Collegio illius monasterii libræ decem, mensale. Ad Sanctas Virgines

A vasa duo, candelabra duo, pallia duo, cortina, tapete ⁵³⁰ unum, scamnalia duo. Sanctis monialibus ⁵³¹ libræ decem, mensale. Altari sanctorum martyrum, Casii et Florentii, auri libræ duo, baccina quæ penes nos sunt, cuppæ duæ, pallia totidem; fratribus libræ decem. Sancto Victori et collegio tantundem, monasterio et claustro Sosacio (1955) fundando libræ centum; altari sex vasa, pallia totidem, tapete unum ex majoribus, scamnalia duo, cappa et casula ex nosteis, prædium præterea quod Wodilo de precario ⁵³² nostro dedit, illud etiam quod domnus popo Richildinchuso (1956) et Arvite (1957) nobis satis naviter acquisivii ⁵³³.

Fundite corda preces, lacrymosas mittite voces;

Ecce pater patriæ conditus in silice,

B Regia progenies, terras memoranda per, omnes,

Bruno pacificus, vir bonus atque pius.

Archos antistes cui data ⁵³⁴ Colonia sedes,

Visus erat cunctis charus ubique bonis.

Offendit tenebras lux vivacissima tetras;

Invida lingua tacet, laus modo vera placet.

Non fuit hic mundus tam raro munere dignus

Raptus ab hoc nævo, jam fruitur Domino.

Idus Octobris quinto præsul duodennis ⁵³⁵

Vitæ concessit, spes comes alma fuit ⁵³⁶.

VARIE LECTIONES.

⁵²⁹ sancti 1. ⁵³⁰ tapetum 2. *et infra.* ⁵³¹ sanctimon. 3. ⁵³² precatio 1. 2. precatu 3. ⁵³³ explicit vita domni Brunonis archiepiscopi 3. *epitaphium deest.* ⁵³⁴ clara 2. 3. ⁵³⁶ hic, 2. *addit:* Bruno pius. Quod de casula mandastis domni Brunonis, eam fuisse non dubitetis, quam nostri priores Engilbertus et cæteri ipsius nomine in maxima habuerant, veneratione, eaque semper usi sunt in obitu (obitu *cod.*) sollempni commemoratione.

NOTÆ.

(1965) Scæst.
(1956) Recklinghausen.

(1977) Erwitte.

VITA BRUNONIS ALTERA ⁵³⁷.

1. Henrico (1958) primo et piissimo rege de medio facto, qui pro sui inineffabili clementia prudenti que rei publicæ administratione omni mundo famosus, et pater patriæ dictus est, filius ejus Otto primus divina dispositione in locum patris favorabili totius curiæ acclamatione exoptatissimus ⁵³⁸ imperator successit. Postquam autem consecratus esset in regem, præfecit fratrem suum Henricum ducem super Bajowariorum gentem. Sanctus vero Bruno, ætate minimus, sed honestate morum haud infimus, adhuc degebat sub censura litteralis disciplinæ, et læta indole de die in diem proficiebat in Christi servitute. Cum autem profecisset ætate et sapientia, rex adjunxit eum sibi per amorem fraternitatis in ministerium archicapellani. Millies interea

C per dies cogebatur calamitosis patrocinari, consuere afflictis, opem ferre miseris. Quæ omnia sic administrabat, ut refugium factus egenis omnibus videretur. Nihilominus ab omnibus calumnia qualibet oppressis hoc asilum unicum petebatur. Exemplar ibi sapientiæ, pietatis et justitiæ supra hominum memoriam eminebat.

2. Hoc tempore Wicfridus agebat regimen Coloniensis Ecclesie, Richarius vero Leodicensi præsidebat cathedræ; quorum canonica et spirituali provisione status sanctæ florebat Ecclesie. Ea tempestate dux erat, Kuono nomine, cui ob soliditatem sæpius expertæ fidei atque multiplicatam jugis obsequii idem rex Otto delegaverat provinciam totius Lotharingiæ.

VARIE LECTIONES.

⁵³⁷ *ex codice* 3. ⁵³⁸ favorali t. c. a. exoptantissimus *cod.*

NOTÆ.

(1958) *ex Ruotgero cap. 5.*

3. Tunc (1959) Vicfridus sanctæ Coloniensis Ecclesiæ dignæ memoriæ archipræsul, diu admodum imbecillis, regiæ tamen majestati et patriæ satis fidus, fessis tandem relictis terræ artibus supernis spiritibus sociatus est. Plebs autem destituta pastore, in ipsa confusione nil anceps, nil varium molita, unicum unice optatum in domno Brunone, magnifico viro et probatissimo, sibi delegit solatium, secuta magnatum et totius cleri consilium. Mox dispositione divina in hoc sui intentionem clerus et populus firmavere, ut domnus Bruno regis germanus ordinaretur eis episcopus, in diversis negotiis experti ejus inflexibilem esse constantiam ad omnem æquitatem et justitiam. Erat enim vir magnanimus, prudentia et consilio præstantissimus, pietate, misericordia et charitate profluus, concordiæ et pacis alumnus, ita ut, vulgari cognomine, diceretur Bruno pacificus. Concordantibus autem omnibus, et votis ipsorum Dei providentia concurrentibus, post exsequias honorifice celebratas, ut tam venerabilem Coloniensis sedis decuit antistitem, unanimiter electi sunt a senatu sanctissimo quator summi viri et eodem numero laici, omnes apprime eruditi, qui omnia hæc perferrent ad palatium, et patefacta post defletam destitutionem electionis unanimitate, memoratum desolatis flagitarent solatium. Quid multa? Complacuit, Deo gratias, imperatoriæ auctoritati, sic et tempori et loco consulere, ut petitum tanta constantia visitatorem festinanter ad destituti gregis custodiam milteret. Missus tandem e castris terreni imperii in cælestis regis tabernacula cum spiritualibus nequitiis pugnaturus intravit, artes secum exercitationesque virtutum, arma fidei præ se ferens. In illo mox novi ejus comites viderant et quod blandiebat et quod terrebat. Affabilem namque se valde et mitem præbuit, et cum ejus industriam in agendis nihil eflugeret, requisivit tamen undecunque sollicitius quid agendum sibi esset, quibus consuetudinibus inniti debuisset. Erat ei comitate condita gravitas, ita confluenti turbæ modicum hilaris et per omnia mirabilis ⁵³⁹ apparebat.

4. Ventum est ad sacratissimam sedem, huic pio provisorio ab omnipotente Domino ante tempora præparatam, in ipso tempore præsentatam. Factus est concursus ingens populi, infinita trepidatio vulgi; novis gaudiis exsultavit civitas. Clerus ex monasteriis convenit, sanctimonialium multitudo concurrat, conditio quælibet et sexus uterque plus solito ad gaudia convenerunt. Episcopi autem, qui frequentes aderant, et hujus sancti cleri senatus, acclamantibus cunctis in voce exsultationis et salu-

tis, electum a Deo et hominibus virum super cathedram pontificalem sedere fecerunt; et laudem Deo simul universi, clamare quo quisque poterat, in organis nihilominus et cymbalis et quocunque signo lætitiæ personuerunt.

5. (953) Ascenso autem tanto culmine potestatis, nequaquam sibi inde crescebat tumor elationis; sed sancta mens episcopi ac potius inelinavit humilitati, illud in memoria recondens, quod Scriptura admonet dicens: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus* (Eccli. III, 20). Pervigil fuit sapientia, placibilis lenitate nimia. Serpentis astutiam cum lege custodivit, et columbæ simplicis animum non amisit. Gregem sibi commissum dilexit, et per baculum disciplinæ multos ab errore eripuit, quosdam colationibus assiduæ disputationis ad meliora ducens, quosdam placidæ maturitate doctrinæ desiderio sanctæ conversationis implens. In sermone fuerat mitis, in doctrina humilis, malorum acerrimus destructor et veritatis studiosus assertor, humilibus blandus, superbis severus. Quosdam infra septa gregis suscipiens, ex lupis oves fecit; alios extra septa enutrivit, et quidquid alios docuit, ipse primum implevit.

6. Erant enim illo uno homine res valde dissimiles, natalium nobilitas, honorum dignitas, scientiæ, quæ inflare solet, tanta sublimitas ut nihil supra, animi vero et habitus humilitas. Henricus primus, pater istius sanctissimi viri, Romanorum rex et semper Augustus, strenue gubernavit imperium. Post quem filius ejus Otto primus, frater ipsius sancti viri, potenter imperavit. Post quem Otto secundus, et Otto tertius, et Henricus, nepotes eorum successerunt usque in hodiernum diem (1960). Attavorum ejus attavi usque ad hominum memoriam omnes nobilissimi, nullus in eorum stirpe ignotus, nullus degener facile reperitur. Hic tamen omnes, salva Augustorum et regum excellentia, genere, nobilitate et morum honestate præcallebat. Erat enim statura procerus, vultu decorus, aspectu pulcherri- mus, lata fronte, alto supercilio; oculi ejus magni et clari quasi carbunculus; visu mutuendus, barbarrubicunda, circa humeros et pectus large dispositus.

7. Adeptus itaque Dei ordinatione summi sacerdotii gradum, magis amari quam timeri affectabat. Ecclesiastica jura canonica auctoritate confirmabat. Exinde omnis ejus intentio, omne studium, sanctæ matri Ecclesiæ aut munimento fuit aut ornamento. Munienda scilicet erat exterius, ornanda interius; munienda in sæculari-

VARIE LECTIONES.

⁵³⁹ mirabili c.

NOTÆ.

(.959) Capp. 3. 4. ex Ruotgero cap. 11 — 3. (1960) Hæc indicare videntur auctorum ante a. 1268, vixisse, cf. et. c. 9. 12.

bus ornanda in spiritualibus. Dilexit ante omnia decorem domus Domini et locum habitationis gloriæ ejus. Hoc se ardere desiderio multis modis specialiter ostendit. In omnibus etiam exstitit fortis athleta Dei et propugnator Christianæ fidei. His rex lætissimus, considerans virum omnium virtutum profectibus crescere, in quo non dubitaret secundum animam quiescere, et cum quo auderet cum omni confidentia partiri onera regalis justitiæ, commisit ei procurationem totius Lotharingiæ (1961).

8. Interea dominus rex, uxore priore defuncta, ex regina, quam ab Italia duxerat, filium æquivocum suscepit, quem sibi successorem regali benedictione consecrari disponebat. Quo comperto filius ejus Ludolfus major natu, qui plurimo jam tempore spei hujus detinebatur cupiditate, damnum hoc irrecuperabile duxit intolerabile, adeo ut paternæ vitæ sive salutis discrimen meditaretur intentare. Unde multimodis promissionum speciebus corrupto duce Kuonone cum nonnullis principibus, collectis copiis, hos insidiarum tetendit aditus, ut oculis capti patris erutis, libere potiretur regni fastigiis. Verum ex templo detectis insidiis nuto divino, rex exercitu coacto obsedit in civitate Moguntia ducem cum filio. Sed quia cingebantur forti ambitu murorum, tuti prævalida conspiratione civium, rex usus consilio prudentium, satius duxit hac vice loco cedendum. Secedens igitur abinde, Agrippiniam Coloniam peraccessit, ibique regni proceres unanimiter coadunatos fidei sacramento suæ securitatis confirmavit.

9. Deinde rege pro diversis necessitatum causis Italiam profecto, sanctus archiepiscopus Bruno Aquisgrani palatium venit cum Metense episcopo, quem dux Kuono civitate dolo capta (1962) propulerat ab episcopo. Illic occurrit ei domnus abbas Odilo (1963), jam senio fessus et ægitudine continua, seque in manibus ejus commendavit et sua omnia, iterans proclamationem præteritis annis coram rege dilatam. Unde commotus Emmo (1964), non jam in occulto, sed hostis publicus factus est abbatie, collectaque latronum manu, absque misericordia et diacretione bona diripiebat Ecclesiæ. Non tulit ulterius hanc injuriam sanctus Bruno piissimus; sed missa copia militari reum diffugii latibula captantem cepit, captumque custodiæ gravissimæ D

A Longiæ manu militari aggressus, obsidione prævalida fatigavit, tandemque captum juri Ecclesiæ (1965), sicut hodie est, remancipavit. Per idem tempus cum exclusus fuisset a civitate Metensi dux Kuono — tulerunt namque ex ea thesaurum magnum —, collecto exercitu sanctus Bruno insecutus est eum, atque a finibus suis eum expulit; sicque episcopum Metensem (1966) loco suo restituit. Hoc modo propulsis hostibus a suæ ditionis finibus, Ludolfum regis filium in patris gratiam fratrisque concordiam et amicitiam venerabilis reduxit episcopus; Deique miseratione ac piæ sollicitudinis suæ prudentia mediante, firmissimum pace stabilita, circumquaque cognomen, quod ante episcopatum Christo annuente fuerat adeptus, perpetualiter obtinuit « Bruno pacificus. »

B 10. Dignitas etiam pontificalis et sedes in ipsa primis⁵⁴⁰ quidem in annis admodum humilis et pene ingloria erat; dum hujus⁵⁴¹ episcopi nomen agebat, nil amplius reverentiæ vel obsequii sive honoris habebat, quam quilibet presbyter vel pastor apostolica ex indulgentia per manus impositionem dotatur. Solius stolæ vel unici baculi nuditate contentus, liganda ligabat, solvenda solvebat. Verum jurisdictio gladii vel civilium negotiorum, totus denique ducatus, quo sit ordine pontificio additus, ex vulgata nobis editione derivatum posteris transmittere curabimus. Igitur Romanum regente imperium glorioso Ottone, ipsius ad gratiam frater ejusdem Coloniensibus pontifex præficitur, ad sæculum egregiæ indolis, circa Deum miræ religionis; cujus apud nos vita vel C actus, multarum virtutum redimita flosculis, curiosum delectabit lectorem. Et quidem miram viri efficaciam maxima ex parte indigestam scriptoris transiluit articulus, quoniam fama ejus celerior remotos orbis angulos impleverat. Hujus sacerdotii temporibus orta occasio regem cum exercitu Italicas movit in partes, de regni negotio cum Longobardis acturum. Qui eidem fratri et episcopo Galliarum procurationem delegavit, facere judicium et justitiam injunxit; prospectum sciens sub tali patrono ecclesiæ tam populo quam clero, tam civili quam plebeio. At sanctus Bruno, depositi curam gerens, lustratis ecclesiis, vicis et castellis, urbibus, quæque ad agenda quosque animavit, dissidentes ab invicem concordavit, pacem reformavit, reformatam jurisjurandi sacramento consolidavit cum primis provinciarum.

11. Mediante (1967) ita beati Petri festo, idem antistes, cum esset Coloniæ, missa legationem regem Parisiensem solemnizandi gratia invitavit. At rex,

VARIE LECTIONES.

⁵⁴⁰ primus cod. ⁵⁴¹ ita corr.; hiis cod.

NOTÆ.

(1961) v. Ruotg. c. 22. et de c. 8. Ruotg. c. 16—20.

(1962) ef. Ruotg. c. 24.

(1963) Stabulensis.

(1964) V. Conf. Flod. a. 976.

(1965) Metensi.

(1966) Adalberonem.

(1967) Quæ sequuntur, jam olim a Gelenio Hierothea p. 59, exscripta Thietmari narrationi II, 15, quodammodo illustrandæ conducunt. Brunonem minime fratrem prodidisse patet, sed verum rei ordinem nemo facile explicabit.

tam consanguinitatis quam dilectionis affectu conjunctus, ire non distulit. Venit; decenti et congrua rei veneratione suscipitur, plenissima jucunditate tractatur. Tamen, nescio qua temeritate, die sacra coronatus procedere dictaverat. Quod renisus antistes, ut ne insolitis consentiens fraternum præcaveret offendiculum, regiae coronæ procuracionem quoquo modo suasum, hoc egisse dicitur, ut sacra die eam prolaturus ex populi pressura occasionem sumeret, et spontanco lapsu quasi impulsus pedibus offenderet, casuque simulato diadema labi permetteret. Sic factum est; et populi angustiatus pressuris, cum labente corona labitur, populique strepentis pedibus attentatur ⁵⁴². Nec res gesta regem latere poterat, qui spe sua frustratus processit quidem, circulator (1968) tamen; missisque peractis, prægustato potius quam sumpto cibo, non ultra discumbere voluit, sed maturato præcinctu ire perrexit. Res interim silentio legitur. Parisiensis tamen, se dolens injuriam, similem antistiti retributionem machinatur. Unde sacra die beati Dionysii, Parisiorum apostoli, rex invitavit ⁵⁴³ episcopum, qui solemnem missam omni cum clero celebraturus, gratiam pro gratia reciperet. Parvii antistes; dieque sacra pontificali cum gloria ornatus precedens, alium nescio quem gentis illius episcopum altario astare reperit. Intellexit cruditus animus veteris iræ ultionem; sed quoniam se sacris missalibus initiaverat, aliud ad altare divertit, suisque cum sequacibus impositam missam explevit; et nec regi valefaciens, impransus, suis comitatus civitatem egreditur, innotesci volens tam regi quam civitati, pro illata injuria judicium eis affuturum. Nec ultra moratus, suos comprovinciales revisit; sumptus et necessaria parat; castra militum ordinat; reversusque regem cum suis omnibus expugnat, propellit et exturbat: civitatem flammis absumit et vastat, et victor regreditur ⁵⁴⁴.

12. Interea ducis Lotharingiæ (1969) stimulata invidia, quasi universa Gallia suæ majestati ad injuriam clerico foret edita ⁵⁴⁵, idque suæ generositati incautum autumans, primum pacis commertia non est veritus irrumpere; sed collecto exercitu, latrociniis, incendiis quacunquē regnum omne cœpit infestare. Quid plura? Gemit pius pastor laceri gregis incommoda; nunc in cordis divisione animadversionis quærit consilia; et an injuste foret cedendum, an pari congressione dimicandum, pendula mente discutit; quoniam gladii censuram non in vacuum sibi creditam intellexit. Conscitis itaque primis provinciarum consiliis, quærit, invenit, diem statuit; qua congressus cum duce, victor existit; cujus disturbato exercitu, ipsum ducem captum et vinculis

A injectum, ne tantam victoriam sanguine fœdaret, fratris adfuturi judicio reservavit. Sicque pacis hoste distracto, pax redditur Ecclesiæ. Nec multo post imperatorem fratrem, Italico exacto negotio, lætus excipit. Quem, quæ frater et episcopus egerit, quam civilis, quam pacificus, quam districtus judex et victor fuerit, minime latere potuit. Unde solemnium principum habito colloquio, id omnium pari sancitum est consilio, ut devicti ducis monarchia præsulibus Coloniensi suisque successoribus usu et jure cedat perpetuo, et ut præsules sic et duces nominentur, sic et sint, judicentque in gladio, qui antea unico utebantur baculo.

13. Hac ergo subnixus dignitate sanctus Bruno pacificus, pacis et gratiæ alumnus, bonæ voluntatis hominibus pacem reformavit, discordantes a devio revocavit, obstinaces et duros ad aliorum terrorem variis sententiarum modis multavit. Sponsam suam, inclytam Coloniā, a jugo ancillari excussit, frenum tributi ejus solvit, ac libertati perpeti eam donans, gloriæ benedictionem primus in ipsa inseruit, reliquias sanctorum quacunquē collectas in ea congescit. Pontem ⁵⁴⁶ etiam porrectum trans Rheni alveum, æquissimo rationis actus libramine, dejecit, quoniam latronum manus eum fœdaverant. Nempe qualibet dierum Transrhenenses rusticolæ negotiandi causa per eum Coloniā ingressi, causarum diversitate vix in vespere expediti, declinato die dum redirent, ipso in ponte rebus et vita privati Rheno injecti sunt; mortisque anctores latuerunt, sceleris sui sigillum noctem habentes. Hinc C sanctus Bruno prope urbis muros monachorum congregationem instituit, quam rerum suarum fecit hæredem, multiplici eam dote nobilitans. Locum quidem, fundamenta jaciens, initiavit: sed ad præmia bonæ voluntatis suæ beato fine vocatus, imperfectum reliquit, sed sumptuum copiā ad fabricæ erectionem disposuit; in qua et sepultus quiescit. Qui cujus coram Deo sit meriti, ex prospectus ejus regimine quotidie sentimus.

14. De expulso episcopo et in sedem ab ipso Domino reducto. Veronensi Ecclesiæ intra Italiam præerat vir strenuus, nomine Ratherus, habitu monachus, totius religionis cultor præcipuus, et divinarum Scripturarum tractator luculentissimus. Hic Aquisgrani palatio canonice electus instante Septembris mensis jejuniis, sequenti Dominica consecratus est a duobus archiepiscopis, videlicet dignæ memoriæ sancto Brunone Coloniensi atque Trevirensi Ruberto, nec non coepiscopis quinque, et consensu cleri plebisque intronizatus est supradictæ Ecclesiæ. Qui sic potius pontificali cathedra, res episcopii et

VARIE LECTIONES.

⁵⁴² allentatur c. ⁵⁴³ invitatum c. ⁵⁴⁴ ingreditur c. ⁵⁴⁵ edito c. an. tradita? ⁵⁴⁶ pontis c.

NOTÆ.

(1968) i. e. circulo ornatus.

(1969) Kuonradi.

ecclesiastica jura legitimæ districtiōnis disponebat A censura, posthabitis illorum consiliis, qui eatenus in talibus negotiis non ea quæ sunt Christi, sed sua quærebant comoda. Erat enim vir idem, licet alias admodum probus, ut se habet morum diversitas, spiritus vehementioris, paulo severior in responsis, zelo justitiæ et æquitatis. Sed quia, ut quidam ait, *veritas odium parit*, hujusmodi studiis non solum clericorum, sed etiam civium in se odia concitavit. Quorum quidam, episcopis Ruberto Treviren si, et Balderico Leodicensi consanguinitate proximi, damna quæstus sui conquærentes, per violentiam episcopi concitaverunt eos in odia et inimicitias domini sui illum protestantes phreneticum et indignum honore et nomine episcopi. His convitiis præsul idem RATHERUS modice motus, non ad exteriora confugit adiutoria, sed ad librorum conversus armaria, adversus Baldricum et Rubertum episcopos exorsus est scriptitare quædam invectiva. Unde contigit, ut æmulorum suorum exardescente invidia, de sede pontificali expelleretur non absque contumelia. Qui expulsus ad gloriosi regis Ottonis suffragia se contulit. Ipso rege pietatis intuitu conante auxiliari, verum adversariis fortiter obsistentibus, cum nulla restitutionis ejus copia processisset, utile visum est, ut ad benignitatem piissimi sanctique Brunonis archiepiscopi ordinatoris sui confugium faceret. Qui veniens, benigne susceptus et consuetudinario benignitatis ejus more honorifice habitus, non multo post cathedræ suæ decenter est restitutus. In tanti enim viri judicio evanuit omnium inimicorum ejus obstinata conjuratio, et in ejus defensionis constanti testimonio obmutuit onus adversariorum præscriptionum. Proponebant enim vir totius providentiæ ordinem illius canonicæ electionis et ecclesiasticæ consecrationis, nec debere tantam justitiam irritam fieri qualicunque accusatione testimonii laicalis, imo omnes factionis hujus ministros graviter formidare posse offensam apostolicæ animadversionis. Igitur dulcissimæ facundiæ suæ antidoto adversariorum animis mitigatis, sic ordinante divina clementia disposuit, ut omnibus indissolubili concordia pacificatis, ab eisdem cum omni honorificentia in sedem suam reduceretur episcopus, a quibus antea fuerat cum indecenti contumelia propulsus, et emendatior fieret omnibus ævi sui diebus.

15. *Epistola episcopi RATHERI ad Brunonem*. Exstat etiam epistola ipsius episcopi ad sanctum Bruno-

nem directa, satis luculentur digesta (1970-71); in qua eum patronum suum nominans, cum inestimabili gratiarum actione protestatur, se divina clementia præeunte et subsequente et ejus spirituali prudentia mediante in virum alterum transformatum, et renovatione mentis et spiritus in melioris status efficaciam commutatam, suorumque omnium amore⁵⁴⁷ in profectum et augmentum sui honoris conglutinatum⁵⁴⁸.

Hic quædam excidisse videntur.

Visio abbatis Wolberonis. Nam cur, quare, quam ob rem, tanti viri gratulemur patrocinio, hæc causa est. Tempora prioris Frederici, Coloniensis archiepiscopi (1972), nobis invisa et infesta fuerunt; qui ejusdem sacræ congregationis violentus invasor, multis etiam gravavit adversis. Quandoque enim mortuo ejusdem loci abbate, liberam eis electionem infringens, qua ex Benedicti apostolici indulgentia illud adusque tempus gloriabantur, abbatem eis intrusit ignotum, cui ad obediendum jurisjurandi sacramento compulit, renitentes inclementer afflixit et exsiliavit, etsi non ipse, tamen per manus dominorum crudelium. Nam intrusus abbas plerisque suæ congregationis fratres secum adductos singulis obedientiis præfecit, claustrum eis omne subjecit. Eratque necesse sub hac dissidentia Ecclesiam periclitari. Videns ergo Dominus populi sui afflictionem, mediante Brunonis merito, erroris hujus auctorem episcopum Fredericum vita absolvit (1973), ut se non deesse suis monstraret, et intrusus abbas intenderet cumque suis subjectis mitius ageret. Interea revocantur exsules, ejiciuntur et remittuntur adulterini officiales. Solo abbati manere conceditur, reverentia ei digna exhibetur; nullo gravamine vellicatur⁵⁴⁹; Dei super hoc metuentes judicium sæculique infamiam. Jam optato cursu jubilæus aderat, serena se tempora secundabant, dum et captivis indulta libertas, et jamdudum defuncti præsulis Frederici datum est innotesci. Nam ejusdem ecclesiæ custos nocte quadam post matutinos, fratribus cubitum regressis, ut familiare est custodibus, altaria lustrabat, luminaria reparabat, postremo tumbam sancti Brunonis visitans oratum se deposuit; cum repente collapsis oculis hæc in spiritu vidit. Vidit et ecce sæpeditus episcopus Fredericus lugubri gestu erat incedens et crebris singultibus secum dure agi insinuans. Quem idem custos, ut erat, in spiritu allocutus, causam mœroris inquiri, dum pro ipso

VARIE LECTIONES.

⁵⁴⁷ amore cod. ⁵⁴⁸ Posthæc quamquam in codice nullum lacunæ vestigium exstat, satis tamen apparet, finem hujus narrationis intercidisse, sequentiaque nil esse nisi sermonem quendam de S. Brunone, initio carentem, auctore quodam monacho S. Pantaleonis, qui fortasse vitæ finem dedit. In exemplari, unde noster exscripsit, procul dubio aliquot folia exciderant, quod scriba non sentiens hæc ita conscripsit. BETHMANN. ⁵⁴⁹ vellitatur c.

NOTÆ.

(1970-71) diversa ab ea quam in Opp. RATHERII p. 529, legimus.

(1972) a. 1099 sqq. FRIDERICUS II. sæculo XII.

medio sedit. Nec liber ipse medium sæculi XIII, superare videtur; v. supra c. 12 in fine.

(1973) A. 1131.

universalis Ecclesiæ multa precum redditio, elemosynarum distributio, omnimoda salubrium votorum oblatio, Deum indesinentor sollicitaverit. Et ille : « Vera, inquit, vera, frater, commemoras, sciasque Deum delectari in precibus fidelium pro me fuis. Ex quibus dum gratiam consequi debueram, a sancto Brunone graviter impediior. Obstatenim multa quæritans adversa, quibus miser ego hanc sanctam nocui congregationem; sec sibi satisfactum pro iis, nec digna pro meritis me recepisse opponit. Pro solis ergo vobis hactenus mihi negata est venia. » Et custos : « Mi domine, ait, si omnibus iis, quæ persecutus es, fides adhibenda est, nobis quid ⁵⁵⁰ de tali præsumendum est patrono? » Et ille : « Magni, ait, meriti hunc apud Altissimum scias, et vere provisorem et dispositorem omnium quæ vobiscum aguntur. Nam locum istum et fratres quasi a Deo sibi creditam possidet familiam, utque advocatus vester inter vos frequenter versatur, cuncta ordinat et disponit. Et quoniam ipsi de vobis cura est, misericordiam flagito; vestris super me precibus moveatur! » Nec plura iis locutus, subtrahitur; custos etiam sibi redditur.

Item de eodem Brunone archiepiscopo. Magni enim meriti apud Deum beatus Bruno esse dignoscitur. Nam quicumque in quartana vel tertiana laborat, si ad sepulcrum ejus devoto corde accesserit, et de calice qui ejus pectori superpositus in sepulcro fuit, per tres continuos dies biberit, ejus meritis a Deo sanotitatem se percepisse gaudebit.

VARIE LECTIONES.

⁵⁵⁰ nobisque c. ⁵⁵¹ Me cod. ⁵⁵² hic sequuntur in codice duo versus : Arborei flores designant orbis honores. Ut pereunt flores, pereunt sic orbis honores. Sed apparet, in codice, unde noster descriptus est, eos ab alio in loco vacuo additos fuisse, ut sæpe fit in codicibus; nostri scriptor, diligentissime omnia exarribens, neque hos versus omittendos putavit. BETHMANN.

DIPLOMA BRUNONIS.

Confirmat commutationem factam inter Werinfridum abbatem et Warnerum comitem.

Bruno sanctæ Coloniensis Ecclesiæ filius Dei gratia archiepiscopus servorum Dei, notum esse volumus tam præsentibus quam et futuris, quia quidam religiosus abba ex monasterio Stabulaus et Malmundaria Werinfridus nomine adiit clementiam nostram, pro quadam commutatione, quam fecerat cum comite Warnero fideli nostro, et quia eadem monasteria sub nostræ tuitionis defensione erant, petiit eandem commutationem nostra auctoritate roborari. Cujus petitioni, quia justa erat, annuimus, et utilitati Ecclesiæ consulimus. Habebat namque prædictus comes noster fidelis juxta monasterium Stabulaus quamdam villam sui juris nomine *Baldau*, quam Sigifridus comes ut acquireret, et apud nos et apud fideles nostros sui intercessores valde laborabant, quod abbas audiens, et nimiam imo immortalis inquietudinem (1974) timens loci, hoc consilium toto nisi studuit præoccupare, et aures clementiæ

(1974) Quippe antiqui patres magnatum procerum qui consortia ante omnia fugiebant; atque adeo vi-

A *De miraculo quod in cœna Domini contigit ad sepulcrum ejus.* Ne vos lateat miraculum, quod in cœna Domini contigit, vesiræ charitati intimare disposui. Cum mane convenissemus oratum pariter, ingressit se pari devotione quædam, ut oraret. Hæc quinquennio manus infirmitate laboraverat, ut in palme medio insingerentur sibi digitorum summitates. Mox ut prostravit se sepulcro sancti Brunonis archiepiscopi, extensa manu sanitatem obtinuit. Et ne videatur inane, cicatrices jacentium digitorum probant manifeste.

Bruno pacificus, æterni regis amicus,
Te ⁵⁵¹ duce, pastore et rectore Colonia gaudet.
Cum duce majestas, et cum duce regnat honestas,
Sub duce pax grata multis et curia lata,
In duce lex culta viget et sapientia multa.
Cum duce majores sunt et plerique minores,
Sub duce prudentes versantur et insipientes,
Et merito vere scit quemque decenter habere.
Tractat clementer humiles, timidosque potenter.
Clerus honoratur ab eo, populusque juvatur;
Attollit plenos opibus, solatur egenos;
Nil patitur nequam, sed legem discutit æquam.
Delicias nescit, qui non sub eo requiescit.
Cum duce multarum sunt gaudia divitiarum.
Hoc siquidem juste, quia dispensando venuste
Non illas celat, sed in iis, ut prosit, anhelat.
Isti sunt mores, quibus acquisivit honores,
Per quos et captat sibi plures atque coaptat.
Lælus, non tristis, semper perduret in istis ⁵⁵².

B

D

C nostræ ne id fieret sæpius commonere. Itaque convenientes in unum abba præfatus et comes dedit idem Werinfridus abba Warnero comiti fideli nostro quidquid habere videbatur in villa *Nohas* dicta, in pago Heiflensi, in comitatu Tulpiaco, id est curtem bonam cum casticiis, molendinis, aquis aquarumque decursibus, quæsitis et inquirendis, silvarum magnam copiam, familiam utriusque sexus, et cætera ad eundem locum pertinentia. Et quia monachi alterius monasterii, id est Malmundariæ, quamdam partem in eadem villa habebant, reddidit abba eadem ecclesiæ in pago Condustrio locum qui dicitur *Villa*, in comitatu Hoio vi mansos bones cum familia utriusque sexus, silvam bonam, et cætera ad eandem villam appenditia. Econtra dedit memoratus comes Warnerus eorum testibus idoneis quidquid habere videbatur in villa jam dicta *Baldau* curtem bonam sed ab hostibus valde vastatam, agri cultura cinitatem ipsorum in primis declinabant. Unde et horrendas ad inhabitandum solitudines eligebant.